

Ігумен Іустин (Сідак) (14.10.1918 - 21.10.1992)

Серед священників, що потрапили під радянське переслідування був й ігумен Іустин (Сідак), про якого мова піде нижче. Михайло Сідак народився 14 жовтня 1918 р. в с. Збини (нині Воловецький р-н Закарпатської обл.) в родині лісоруба Василя Сідака та Олени Щербей¹. У зв'язку з тим, що у с. Збини не було школи, малому Михайликові доводилося щодня долати біля чотирьох кілометрів до сусіднього с. Жденієво. У 1930 р. батьки віддали сина продовжувати навчання у Свалявську гімназію. Припускаємо, що саме в гімназії М. Сідак вирішив прийняти православ'я, адже на той час його рідне село було повністю греко-католицьким.

У 1930-х рр. Мукачівсько-Пряшівська православна єпархія не мала своїх духовних закладів. У зв'язку з цим єпископ Дамаскін (Грданічка), що очолював Мукачівську православну кафедру, у 1934 р. направив юнака з гірського села до Сремських Карловців². У цьому місті діяла духовна семінарія, яку закінчило чимало вихідців із Закарпаття.

Богословські студії в семінарії тривали до 1940 рр., а потім Михайло вступив до Белградського університету. На жаль, в університеті він провчився всього один рік. Німеччина напала на Югославію, почалися військові дії. З весни 1941 р. до літа 1942 р.

¹ Особова справа ігумена Іустина (Сідака) // АМПЄ.

² Sremski Karlovci, Воєводина, Сербія.

Михайло як послушник проживав в монастирі Велика Ремета в Сремських Карловцях. У 1942 р. німецькі каральні органи провели масові арешти серед духовенства сербської православної церкви. Було заарештовано більшість архієреїв СПЦ на чолі з патріархом Гавриїлом (Дожичем). В згаданому монастирі був заарештований і М. Сідак. Німці відправили затриманого у м. Бреслау¹. До жовтня 1943 р. Михайло був змушений працювати у одному із місцевих магазинів простим робітником².

Восени 1943 р. М. Сідак перебирається до Угорщини, де стає слухачем православного богословського факультету Будапештського університету. Паралельно з навчанням він виконує обов'язки псаломщика у с. Жденієво на Закарпатті. У 1944-1945 рр. Михайло працює в Хустській десятирічці, де викладає німецьку мову, історію та Закон Божий. Приїхавши до Хуста, він часто відвідував Свято-Пантелеймонівський скит на околицях міста. Цю обитель було засновано у 1936 р. ієромонахом Мелетієм (в схимі Лукою) (Руцаком), що повернувся з Афону. Під впливом о. Мелетія, Михайло приймає чернецтво.

Отець Іустин (Сідак),
1940-і рр.

Важливе свідчення про о. Іустина ми записали від письменника Василя Пагірі, який є також уродженцем Воловеччини. За його словами, 21 квітня 1946 р., на перший день Воскресіння Христового, він був на вечерні в храмі у с. Щербівець. На той час вірників с. Збини, Жденієво, Щербівець обслуговував один греко-католицький священник о. Степан Григорович (згодом

¹ Breslau, пол. Wrocław, Вроцлав, Сілезія, Польща.

² Особова справа ігумена Іустина (Сідака) // АМПЄ.

репресований радянською владою). Окремого храму православні у цих селах тоді не мали, а тому часто відвідували уніатські. На службі тоді був присутній й о. Іустин (Сідак). Під час богослужіння до храму ввійшов радянський офіцер, що перебував у стані сп'яніння та нецензурно лаявся. За його спиною до церкви вступило також кілька солдатів зі зброєю. Майор попрямував до «царських воріт» та почав погрожувати священику розправою. Всі присутні закликали від переляку.

Ієромонах Іустин (Сідак),
1940-і рр.

Тоді о. Іустин, що стояв збоку від центрального входу, кинувся до офіцера, схопив його за комір і вивів із приміщення. Офіцер і солдати мовчки покинули церковне подвір'я.

Цей випадок характеризує о. Іустина як справжнього християнина, який не міг допустити наруги над священиком іншої конфесії.

24 липня 1946 р. монах Іустин пише листа на ім'я єпископа Мукачівсько-Ужгородського Нестора (Сидорука), у якому просить рукоположити його у священницький сан. 21 вересня 1946 р., на Божественній Літургії в Іллінській каплиці Липчанського жіночого монастиря єпископ Нестор рукоположив Іустина у сан ієродиякона, а наступного дня, в храмі Різдва Богородиці – в сан ієромонаха¹.

Першим приходом, де служив о. Іустин стало с. Чумальово на Тячівщині. Настоятелем Свято-Покровського храму цього села молодий ієромонах прослужив з червня 1947 р. до 5 квітня 1948 р. Про пастирську діяльність ієромонаха Іустина в цьому селі не збереглося ніякої інформації. В його особовій справі, що знаходиться в єпархіальному архіві в Мукачеві, міститься лише автобіографія, написана 30 січня 1947 р.

У квітні 1948 р. ієромонах Іустин був переведений на пастирське служіння в с. Негрово Іршавського округу. Крім того, з 31 травня по 4 жовтня 1949 рр. він обслуговував церковну парафію у сусідньому с. Доробратово.

10 вересня 1950 р. ієромонах Іустин звернувся до Патріарха Московського Алексія з листом, у якому просив прийняти його слухачем Московської духовної академії. У документі він зазначав, що отримав вищу богословську освіту в Будапешті, але диплом втратив в роки війни. Однак прохання ієромонаха Іустина залишилося поза увагою².

До Різдва Христового 1951 р. з благословення єпископа Іларіона (Кочергіна) ієромонаха Іустина (Сідака) було нагороджено набедреником.

¹ Особова справа ігумена Іустина (Сідака) // АМПЄ.

² Там само.

На початку квітня 1951 р. до уповноваженого ради у справах РПЦ в Ужгороді надійшов лист-звернення від православних вірників с. Негрово Іршавського округу. Селяни писали, що під час одного з богослужінь до храму ввійшов п'яний землевпорядник Іршавського округу Ржецький. Він чіплявся до жінок та грозив засадити священика до в'язниці на 5 років. о. Іустин заспокоїв вірників та попросив їх розійтися по домівках. Лист підписало 20 вірників, вони наголошували, що в разі необхідності можуть зібрати до 200 підписів.

*Засуджений Сідак
Михайло Васильович,
1950-і рр.*

Припускаємо, що вищеназваний чиновник володів інформацією про підготовку арешту о. Іустина. Арешт відбувся 6 квітня 1951 р. Його звинуватили в ворожому ставленні до радянської влади, хоча на допитах священик заперечував свою антирадянську та антикомуністичну діяльність. 17-18 липня 1951 р. відбулося судове засідання, на якому о. Іустин (Сідак) відкинув усі пред'явлені йому звинувачення.

Цитуємо з кримінальної справи: «Сідак, маючи антирадянський настрій, зберігав у себе на квартирі контрреволюційну, антирадянського характеру літературу, в тому числі і літературу, побудовану на релігійних забобонах, котрою літературою Сідак керувався при проведенні богослужіння, як православний священик. Крім того, Сідак закликав інших православних священиків, поряд з боротьбою проти католицтва, вести активну боротьбу проти атеїзму, використовуючи релігійні забобони мас. Цю боротьбу слід розцінювати, як направлену на послаблення радянської влади через використання релігійних забобонів мас»¹.

¹ Архів УСБУ. – Арх. кримін. спр. № 4074-С. (Сідак М.В.). – Арк. 240.

Під час святкового Богослужіння, 1960-і рр.

Отець Іустин під час проповіді, 1960-і рр.

У підсумку Закарпатський обласний суд на підставі ст. 54-10 ч. II КК УРСР, з санкції ст. 54-2 КК УРСР засудив о. Іустина (Сідака) до позбавлення волі у виправно-трудовах таборах строком на 10 років, з поразкою в правах строком на 5 років і конфіскацією належного йому майна.

Для відбуття покарання його відправили в Унженський табір на станцію Сухобезводна колишньої Горьківської області Росії. В ув'язненні він перебував до 7 червня 1956 р.

Повернувшись з табору на Закарпаття його було знову прийнято у клір Мукачівсько-Ужгородської єпархії та направлено на приход у с. Білки Іршавського району. 23 жовтня 1956 р. єпископ Варлаам (Борисевич) переводить ієромонаха Іустина в с. Великий Раковець з обслуговуванням с. Малий Раковець Іршавського району. На початку 1957 р. він перебув у складі братії Свято-Преображенського чоловічого монастиря в с. Тереля Тячівського району. В лютому-березні 1957 р. він обслуговує Вознесенський та Покровський храми м. Хуст.

У 1957-1961 рр. він настоятель приходу у с. Ділове з обслуговуванням с. Кобилецька Поляна Рахівського району. За розпорядженням єпархіального управління, ієромонах Іустин тимчасово обслуговував храми в с. Добрянське Тячівського району, сіл Ясіня, Лазещина, Чорна Тиса Рахівського району¹.

Після повернення з в'язниці ієромонах Іустин пише кілька листів до Патріархії з проханням зарахувати його слухачем до Московської або Ленінградської духовних академій. Особливо цікавою є переписка, що велася влітку 1958 р. Так 21 червня 1958 р. керуючий справами Московської патріархії переслав архієпископу Варлааму листа ієромонаха Іустина, написаного Патріарху Московському Алексію I. Наведемо частину цього листа: «Прошу оказать мне помощь в пополнении своих знаний, т.е., поступить на один из западноевропейских богословских факультетов, будь это протестантских (Восточная Германия), старокатолических (Швейцария), или же англиканских в Англии. Среднее богословское образование получил в духовной семинарии Св. Саввы в Сремских Карловцах (Югославия). Год слушал лекции

¹ Особова справа ігумена Іустина (Сідака) // АМПЄ.

на богословском факультете Белградского университета. Закончил духовную семинарию в Будапеште. Все это меня не удовлетворяет, так как не успел овладеть ни одним из европейских языков, дающих возможность поближе познакомиться с богословской мыслью, как святых Отцов, так и нашего времени»¹.

Керуючий справами Московської патріархії рекомендував архієпископу Варлааму: «1. Объяснить иеромонаху Иустину всю несознательность его домогательств, принимая к тому же во внимание его незнание европейских языков; 2. Сообщить характер этого иеромонаха в отношении умственном и нравственности»².

14 серпня 1961 р. ієромонах Іустин (Сідак) призначений знову настоятелем храму в с. Негрово Іршавського району. У 1964 р. нагороджений наперсним хрестом, а в 1967 р. саном ігумена. У с. Негрово ігумен Іустин прослужив до 7 лютого 1978 р., коли вийшов за штат у зв'язку з погіршенням здоров'я.

В особовій справі ігумена Іустина знаходимо чимало позитивних відгуків про нього як пастиря. «Полный духовных способностей, сеет семена любви евангелия Христова в сердцах вверенного ему словесного стада. Не жалея своих физических сил, как проповедник-миссионер, является везде, где нужно питать алчущих духом Словом Божиим. Как ученый богослов, стоит непоколебимо на страже Православной Веры, не впуская волков в ограду Христову»; «Уважаем прихожанами за хорошее служение и проповеди. Безукоризненного морального поведения»³.

16 вересня 1992 р. Закарпатський обласний суд реабілітував ігумена Іустина, знявши з нього всі звинувачення. Однак вже 21 жовтня 1992 р. внаслідок тривалої хвороби о. Іустин помер.

*Юрій Данилець,
ієрей Олександр Монич*

¹ Особова справа ігумена Іустина (Сідака) // АМПЄ.

² Там само.

³ Там само.